

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

744

Na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o veterinarstvu (»Narodne novine«, broj 41/07, 55/11) ministar poljoprivrede donosi

NAPUTAK

O NAČINU PROVOĐENJA MJERA KONTROLE ZDRAVLJA ŽIVOTINJA PROPISANIH NAREDBOM O MJERAMA ZAŠTITE ŽIVOTINJA OD ZARAZNIH I NAMETNIČKIH BOLESTI I NJIHOVOM FINANCIRANJU U 2012. GODINI

Članak 1.

Ovim se Naputkom propisuje način provođenja mjera kontrole zdravlja životinja propisanih Naredbom o mjerama zaštite životinja od zaraznih i nametničkih bolesti i njihovom financiranju u 2012. godini (»Narodne novine«, broj 17/12) (u daljnjem tekstu: Naredba).

Članak 2.

Način provođenja propisanih mjera kontrole zdravlja životinja iz članka 1. ovoga Naputka određen je u Dodacima I. – IV. koji su tiskani u prilogu ovoga Naputka i njegov su sastavni dio.

Članak 3.

Ovaj Naputak stupa na snagu danom objave u »Narodnim novinama«.

Klasa:
Urbroj:
Zagreb, 23. veljače 2012.

322-01/12-01/163
525-06-1-0547/12-1

Ministar
poljoprivrede
**Tihomir
Jakovina**, v. r.

DODATAK I.

1. BEDRENICA I ŠUŠTAVAC

Bedrenični distrikti navedeni su u Dodatku III. ovoga Naputka.

2. BJESNOĆA

Cijepljenje pasa protiv bjesnoće

Posjednici su odgovorni da su njihovi psi cijepljeni protiv bjesnoće u skladu s Dijelom II. točkom 2. Naredbe.

Cijepljenje pasa protiv bjesnoće mogu obavljati:

- ovlaštene veterinarske organizacije,
- veterinarske prakse, veterinarske organizacije i veterinarske službe koje posjeduju rješenje Uprave za veterinarstvo (u daljnjem tekstu: Uprava) o dodjeli pojedinih poslova javnih ovlasti za cijepljenje pasa protiv bjesnoće.

Sve veterinarske organizacije koje mogu cijepiti pse protiv bjesnoće na temelju rješenja ili sklopljenog Ugovora s Upravom, moraju imati opisan poslovni proces cijepljenja pasa protiv bjesnoće unutar sustava upravljanja kvalitetom te isti implementirati u provedbi ove mjere. Poslovni proces mora uvažavati sve relevantne propise, pravila struke, kodeks veterinarske etike te očekivanja korisnika veterinarskih usluga u smislu standardne kvalitete pružene usluge, ali istovremeno ne smije pogodovati izbjegavanju obveza posjednika pasa, uključujući i financijske obveze za obavljanu uslugu. Na temelju članka 45. stavka 3. Pravilnika o uvjetima kojima moraju udovoljavati veterinarske organizacije, veterinarska praksa i veterinarska služba (»Narodne novine«, broj 45/09, 80/10 i 153/11), Hrvatska veterinarska komora (u daljnjem tekstu: HVK) nadležna je za kontrolu sustava upravljanja kvalitetom, a na temelju članka 114. stavka 1. točke 3. Zakona o veterinarstvu, skrbi o poštivanju pravila kodeksa veterinarske etike i poduzima odgovarajuće mjere u slučaju njihova kršenja.

Cijepljenje pasa protiv bjesnoće mora se provoditi u ambulantama ili kućnim posjetima, u skladu s rješenjem Uprave o udovoljavanju propisanim uvjetima, dodijeljenim ovlastima i Zakonom o veterinarstvu. Provedbu ove mjere obilaskom, u kućnim posjetima, bez prethodnog poziva posjednika, mogu obavljati samo ovlaštene veterinarske organizacije koje su dužne napraviti plan provođenja te isti dostaviti nadležnom veterinarskom uredu, najkasnije sedam dana prije planiranog početka provedbe naređene mjere, sukladno Dijelu IX. točki 2. Naredbe. Preporuča se cijepljenje i označavanje pasa, mačaka i pitomih vretica u ambulantama.

Cijepljenje pasa obavlja doktor veterinarske medicine (u daljnjem tekstu: veterinar). Prije cijepljenja mora se obaviti opći klinički pregled psa i očitati mikročip, odnosno propisanu oznaku. Svi označeni psi moraju biti upisani u upisnik pasa, a posjednik mora posjedovati ispravu o upisu i cijepljenju psa protiv bjesnoće.

Psi, mačke i pitome vretice koji se u pratnji vlasnika stavljaju u međunarodni promet, moraju imati putovnicu za kućne ljubimce koju izdaju veterinarske organizacije i ambulante veterinarske prakse kod kojih se kućni ljubimac nalazi u evidenciji te biti mikročipirani.

Prilikom prvog cijepljenja i označavanja psa, vlasniku mora biti izdana putovnica za kućne ljubimce. Podaci u putovnici za kućne ljubimce moraju biti čitljivo ispisani plavom kemijskom olovkom, a otisak pečata i faksimila mora biti jasan.

Cijena putovnice za kućne ljubimce nije uključena u cijenu cijepljenja psa.

Ukoliko se u putovnicu za kućne ljubimce lijepi gotova, proizvođačka naljepnica koja sadrži podatak o broju mikročipa, cjepivu protiv bjesnoće, tretiranju protiv krpelja, tretiranju protiv

ehinokokoze te ostalim cjepivima, naljepnica mora biti zalijepljena na način da se ili dodatno zaštiti (prelijepi) prozirnom samoljepivom trakom ili se ovjerava pečatom.

Ovlaštene veterinarske organizacije i ambulante veterinarske prakse koje obavljaju cijepljenje pasa protiv bjesnoće, dužne su do 10. u tekućem mjesecu, za prethodni mjesec upisati podatke o cijepljenim psima u Upisnik pasa.

Prilikom cijepljenja psa protiv bjesnoće mora se obaviti dehelmintizacija u skladu s Dijelom V. točkom 1. stavkom 1. Naredbe. Troškovi provedbe dehelmintizacije uključeni su u cijenu cijepljenja protiv bjesnoće.

Veterinar je dužan upozoriti posjednika psa o obveznom neškodljivom uklanjanju izmeta tijekom 48 sati nakon dehelmintizacije.

3. NEWCASTLESKA BOLEST

U skladu s Dijelom II. točkom 3. stavkom 5. Naredbe, kontrola imunosti provodit će se prema programu izrađenom od Uprave. U programu će biti navedena gospodarstva na kojima se treba provesti kontrola imunosti, broj uzoraka i ovlaštena veterinarska organizacija koja će provesti kontrolu imunosti. Kontrola imunosti provodi se 3 do 4 tjedna nakon provedenog cijepljenja, a prije provedbe kontrole imunosti potrebno je provjeriti datum cijepljenja.

4. ARTERITIS KONJA

Uzorkovanje

Uzorak krvi uzima se u serumske epruvete i šalje na serološku pretragu, uz popratni Obrazac za dostavu uzoraka na laboratorijsko pretraživanje, na Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za mikrobiologiju i zarazne bolesti s klinikom, Heinzelova 55, Zagreb.

Tumačenje rezultata pretrage

Životinja se smatra serološki pozitivnom na arteritis konja ukoliko se laboratorijskom pretragom metodom virus neutralizacijskog testa utvrdi titar neutralizacijskih protutijela \geq 1:4.

U slučaju seropozitivnog nalaza postupa se sukladno Pravilniku o mjerama kontrole arteritisa konja (»Narodne novine«, broj 62/09).

U slučaju nemogućnosti uzimanja ejakulata pastuha pozitivnih na arteritis konja, metodom virus neutralizacijskog testa, nadležna ovlaštena veterinarska organizacija mora pismenim putem izvijestiti Upravu o razlozima nemogućnosti ispunjavanja obveza preuzetih Ugovorom o povjeravanju poslova.

5. ENCEFALITIS ZAPADNOG NILA (EZN)

Od očekivanog broja uzoraka krvi konja s područja Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske i Istarske županije, koji će biti dostavljeni u Laboratorij za infektivnu anemiju kopitara Veterinarskog fakulteta Sveučilišta

u Zagrebu u svrhu pretrage na infektivnu anemiju kopitara, ukupno 1249 uzoraka mora biti serološki pretraženo i na EZN. Navedeni broj uzoraka omogućiti će otkrivanje 1 % prevalencije protutijela za EZN, uz 95% razinu povjerenja.

Uprava će dostaviti Laboratoriju za infektivnu anemiju kopitara Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uputu o načinu odabira uzorka dostavljenog na pretragu za IAK kojeg treba pretražiti i na EZN.

Ovlašteni veterinar dužan je prijaviti sumnju na EZN u slučaju nalaza kliničkih znakova, i to:

- nekoordiniranost / slabost,
- mršavost (gubitak apetita),
- žmirenje i učestalo treptanje,
- hodanje u krug,
- pognuta glava,
- trzanje glavom,
- preosjetljivost na dodir,
- nekontrolirano žvakanje,
- promjene u ponašanju,
- depresija i pospanost,
- potpuna paraliza,
- drugo (navesti).

Ovlašteni veterinar mora osim podataka koji se traže sukladno Pravilniku o načinu prijave bolesti životinja (»Narodne novine«, broj 62/11 i 114/11), u prijavi sumnje na EZN navesti i:

1. Jesu li konji cijepljeni protiv EZN? DA/NE
2. Ukoliko DA, navesti datum cijepljenja
3. Da li su konji premješteni izvan područja županije tijekom posljednja tri mjeseca? DA/NE
4. Ukoliko DA, navesti mjesto i vrijeme odlaska i dolaska?
5. Da li su konji premješteni izvan područja države ? DA/NE
6. Ukoliko DA, navesti državu, mjesto i vrijeme odlaska i dolaska?

BRUCELOZA GOVEDA

PRETRAŽIVANJE GOVEDA U SVRHU POTVRĐIVANJA STATUSA STADA GOVEDA SLUŽBENO SLOBODNOG OD BRUCELOZE

»Stada koja su u 2011. godini ostvarila uvjete za dodjelu statusa« – za potrebe pretraživanja u svrhu dodjele i održavanja statusa stada goveda službeno slobodnog od bruceloze ova definicija podrazumijeva gospodarstva na kojima je tijekom 2011. godine provedeno trokratno uzimanje skupnih uzoraka mlijeka nakon kojeg je provedena pretraga individualnih uzoraka krvi svih goveda starijih od 12 mjeseci.

»Druga stada goveda« – za potrebe pretraživanja u svrhu potvrđivanja statusa stada goveda službeno slobodnog od bruceloze ova definicija podrazumijeva sva ostala stada goveda.

A) Pretraživanje stada koja su u 2011. godini ostvarila uvjete za dodjelu statusa

Stada koja su uvjete za dodjelu statusa ostvarila tijekom 2011. godine, u 2012. godini pretražuju se u svrhu održavanja statusa. Pretraživanje takvih stada obavljat će se isključivo putem uzimanja skupnih uzoraka mlijeka, u sljedećim intervalima:

1. Prvo uzorkovanje: od 1. ožujka do 25. ožujka 2012. godine

2. Drugo uzorkovanje: od 1. rujna do 25. rujna 2012. godine

Prije uzimanja skupnog uzorka mlijeka ovlaštenu veterinar iz računalne aplikacije ispisuje Obrazac s brojevima ušnih markica krava (sukladno *Uputi o postupcima vezanim na uzimanje i dostavu skupnih uzoraka mlijeka u svrhu pretrage na brucelozu goveda, Verzija 1.1*).

Jedan skupni uzorak mlijeka može biti sakupljen od najviše 99 krava. To znači da u velikim stadima, kod kojih je potrebno uzeti više skupnih uzoraka, iste mora pratiti i odgovarajući broj Obrazaca za uzorkovanje.

Način pripreme i dostave skupnog uzorka mlijeka u laboratorij

Skupni uzorak mlijeka uzima se iz laktofriza nakon redovite mužnje.

Ovlaštenu veterinar dužan je posjedniku najaviti dolazak u svrhu uzimanja uzoraka mlijeka radi pretrage na brucelozu.

Jedan skupni uzorak mlijeka čini 5-10 ml sirovog mlijeka uzetog izravno iz laktofriza.

Iznimno, u slučaju da se na gospodarstvu mlijeko ne sakuplja u laktofriz već u druge odgovarajuće posude, iz svih posuda uzima se ista količina mlijeka (10 ml) na način da se prije uzimanja mlijeko u svakoj posudi dobro promiješa, iz svake posude uzme se 5-10 ml mlijeka u zasebnu posudu iz koje se odvoji jedan zajednički uzorak od ukupno 5-10 ml mlijeka.

Za slanje uzoraka mlijeka koriste se epruvete (kao i za krv) bez ikakvih dodanih tvari u smislu poboljšanja održivosti mlijeka.

Svaka epruveta mora biti označena na način da se osigura sljedivost svakog uzorka označavanjem epruvete – jedinstvenim brojem pratećeg Obrasca.

U slučaju pozitivnog nalaza u skupnom uzorku mlijeka, potrebno je uzeti individualni uzorak krvi od svih krava čije je mlijeko obuhvaćeno pozitivnim skupnim uzorkom. Postupak uzimanja krvi, slanja uzoraka i vođenja evidencije, isti je kao i kod redovnog uzimanja krvi u svrhu potvrđivanja statusa stada goveda službeno slobodnog od bruceloze u »drugim stadima goveda«, s time da na Obrascu mora biti naznačeno da se radi o uzorkovanju po pozitivnom nalazu skupnog uzorka mlijeka. Takvi uzorci krvi šalju se na pretragu u službeni laboratorij Hrvatskog veterinarskog instituta (u daljnjem tekstu: HVI) – Zagreb.

Svi skupni uzorci mlijeka šalju se na pretragu u HVI – Zagreb.

Dijagnostička pretraga za pretraživanje skupnih uzoraka mlijeka je imunoenzimni test (ELISA).

B) Pretraživanje drugih stada goveda

U stadima goveda koja nisu ostvarila uvjete za dodjelu statusa tijekom 2011. godine (sva stada kod kojih nisu uzimani skupni uzorci mlijeka, nego su samo u akciji listopad – prosinac 2011. godine prvi puta uzeti individualni uzorci krvi) provodi se drugo uzimanje individualnih uzoraka krvi, kod svih rasplodnih životinja starijih od 12 mjeseci.

Uzimanje individualnih uzoraka krvi u »drugim stadima goveda« provodi se u razdoblju od 2. travnja – 25. lipnja 2012. godine.

Tovne životinje ne podliježu pretraživanju na brucelozu goveda, uz uvjet da te životinje ne smiju biti korištene za rasplod, nego se po dovršetku tova upućuju isključivo na klanje.

Od svakog goveda starijeg od 12 mjeseci uzima se 5-10 ml pune krvi.

Svaka epruveta mora biti označena na način da se osigura sljedivost svakog uzorka, sukladno uputi Hrvatske poljoprivredne agencije (*Aplikacija za brucelozu i enzootsku leukozu, verzija 1.2*).

Uzorci krvi šalju se na pretragu uz prateći Obrazac u službene laboratorije HVI.

Uzorci se u HVI laboratorije iz pojedinih županija obvezno dostavljaju prema sljedećem rasporedu:

HVI Zagreb: Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Grad Zagreb

HVI Rijeka: Primorsko-goranska, Istarska, Ličko-senjska, Karlovačka

HVI Split: Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska

HVI Križevci: Međimurska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska

HVI Vinkovci: Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska, Brodsko-posavska, Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska

Dijagnostička serološka pretraga za pretraživanje individualnih uzoraka krvi je *Rose Bengal Test* (RBT). U slučaju pozitivnog nalaza RBT, isti uzorak krvi pretražuje se potvrdnom metodom imunoenzimnim testom (ELISA).

BRUCELOZA OVACA I KOZA (*Brucella melitensis*)

PRETRAŽIVANJE MLIJEČNIH STADA OVACA I KOZA U SVRHU POTVRĐIVANJA STATUSA STADA SLUŽBENO SLOBODNOG OD BRUCELOZE (*B. melitensis*)

U stadima ovaca i koza iz kojih se mlijeko i mliječni proizvodi stavljaju u promet za javnu potrošnju, uz uvjet da su sve životinje u stadu označene sukladno Pravilniku o obaveznom označavanju ovaca i koza («Narodne novine» broj 111/07, 135/08, 154/08 i 81/11) provodi se uzimanje individualnih uzoraka krvi svih životinja starijih od 6 mjeseci, u svrhu ostvarivanja uvjeta za dodjelu statusa stada službeno slobodnog od bruceloze (*B. melitensis*).

Uzorci se uzimaju u razdoblju od 1. rujna do 10. prosinca 2012. godine.

Detaljan popis stada ovaca i koza koja će biti obuhvaćena pretraživanjem bit će dostavljen ovlaštenim veterinarskim organizacijama 30 dana prije početka akcije.

Od svake životinje starije od 6 mjeseci uzima se 5-10 ml pune krvi.

Svaka epruveta mora biti označena na način da se osigura sljedivost svakog uzorka.

Uzorci krvi šalju se na pretragu u službene laboratorije HVI Zagreb, Split, Rijeka, Križevci ili Vinkovci (raspored dostave uzoraka krvi u područne Zavode HVI iz pojedinih županija je isti kao i u slučaju dostave uzoraka radi pretrage na brucelozu goveda).

Dijagnostička serološka metoda za pretraživanje individualnih uzoraka krvi je *Rose Bengal Test* (RBT). U slučaju pozitivnog nalaza RBT, uzorak krvi pretražuje se referentnom potvrdnom metodom. U slučaju serološki pozitivnog nalaza životinje se usmrćuju, a od usmrćenih životinja uzimaju se uzorci tkiva (maternica, testisi, slezena, fetus, limfni čvorovi – supramamarni, ingvinalni, portalni, mandibularni, mezenterijalni) i dostavljaju na pretragu u HVI Zagreb u svrhu laboratorijske potvrde uzročnika.

6. BOLEST PLAVOG JEZIKA (BPJ)

Osim mjera nadziranja određenih Programom nadziranja BPJ, posjednici životinja i veterinari moraju svaku sumnju na bolest prijaviti na način propisan Pravilnikom o načinu prijave bolesti životinja.

Svaka sumnja na BPJ mora biti istražena na način propisan Pravilnikom o mjerama za kontrolu i iskorjenjivanje bolesti plavoga jezika («Narodne novine» br. 73/09) i Pravilnikom o provedbi Pravilnika o mjerama za kontrolu i iskorjenjivanje bolesti plavog jezika u odnosu na kontrolu, praćenje, nadziranje i ograničenje kretanja prijemljivih životinja («Narodne novine» br. 78/09).

Kliničko nadziranje preživača mora se osobito provoditi u vrijeme sezone aktivnosti vektora BPJ (travanj-prosinac), a naročito tijekom rujna i listopada, kada je aktivnost vektora BPJ najveća.

ENZOOTSKA LEUKOZA GOVEDA (ELG)

PRETRAŽIVANJE GOVEDA U SVRHU POTVRĐIVANJA STATUSA STADA GOVEDA SLUŽBENO SLOBODNOG OD ELG

Provedba mjera u svrhu potvrđivanja statusa stada goveda službeno slobodnih od ELG neće se nastaviti u 2012. godini.

Posjednici koji žele ostvariti uvjete za dodjelu statusa stada službeno slobodnog od ELG na dobrovoljnoj bazi i na vlastiti zahtjev, mogu zatražiti uzimanje uzoraka krvi svih rasplodnih goveda starijih od 24 mjeseca. Troškove provedbe ove mjere snosi posjednik životinja, na sljedeći način:

(1) U slučaju stada kod kojih se tijekom 2012. godine neće provoditi uzimanje individualnih uzoraka krvi na brucelozu goveda, posjednik podmiruje troškove uzimanja uzoraka krvi i troškove laboratorijske pretrage u HVI.

(2) U slučaju stada kod kojih se tijekom 2012. godine provodi uzimanje individualnih uzoraka krvi, posjednik podmiruje troškove laboratorijske pretrage uzoraka u HVI, a troškovi uzimanja i dostave uzoraka krvi podmiruju se iz sredstava državnog proračuna (već su uključeni u cijenu uzimanja uzorka na brucelozu).

Provedba mjera suzbijanja i iskorjenjivanja ELG, na svim gospodarstvima na kojima su tijekom 2011. godine zabilježeni potvrđeni slučajevi ELG nastavlja se sustavno, sukladno odredbama Pravilnika o suzbijanju i iskorjenjivanju enzootske leukoze goveda («Narodne novine» broj 30/06).

Dijagnostička serološka pretraga za pretraživanje individualnih uzoraka krvi je imunoenzimski test (ELISA).

7. GENITALNA KAMPILOBAKTERIOZA

Uzorkovanje

Uzorci ispirka prepucija i vagine uzimaju se pomoću sterilnog fosfatnog pufera pH 7,2. Ukoliko se uzeti uzorak ne može dostaviti u laboratorij unutar 5 sati od uzimanja, 1 ml uzorka uzetog fosfatnim puferom potrebno je nacijepiti na transportnu podlogu po Landeru.

Uzimanje uzoraka – bikovi

a) Ispirak prepucija: 20 – 30 ml sterilnog fosfatnog pufera se ubrizga u prepucijsku vrećicu. Potom se prepucij intenzivno masira 15-20 sekundi i nakon toga se tekućina iz prepucijske vrećice odlije u sterilnu bočicu. Uzeti uzorak mora se, ohlađen na temperaturi od 4° do 8 °C, u roku od najviše 5 sati dostaviti u dijagnostički laboratorij. Ako uzorak nije moguće dostaviti u laboratorij u navedenom roku, uzima se 1 ml uzorka uzetog fosfatnim puferom i on se precijepi u transportnu podlogu po Landeru.

b) Smegma: može se uzorkovati iz umjetne vagine tako da se umjetna vagina ispere s 20-30 ml fosfatnog pufera pH 7.2. Uzeti uzorak se mora ohladiti na temperaturu od 4° do 8 °C, te u takvom stanju u roku do najviše 5 sati mora biti dostavljen u dijagnostički laboratorij.

Ukoliko uzorak nije moguće dostaviti u navedenom roku, uzima se 1 ml ispirka i on se nacijepi na transportnu podlogu po Landeru.

c) Sjeme: uzima se u sterilnu epruvetu, te što je prije moguće uzorak treba dostaviti u dijagnostički laboratorij. Sjeme može biti odmah nacijejpljeno na transportnu podlogu po Landeru.

Uzimanje uzoraka – krave

Uzorkuje se ispirak rodnice. Nakon čišćenja i dezinfekcije područja vulve, u vaginu se aplicira 20-30 ml fosfatnog pufera pomoću brizgalice i sterilnog katetera. Fosfatni pufer se 4-5 puta aplicira u vaginalnu šupljinu i usiše nazad u brizgalicu prije uzorkovanja u sterilnu posudu. Vaginalna sluz se može staviti u fosfatni pufer (ako će biti dostavljena u laboratorij unutar 5 h) ili izravno u transportnu podlogu.

U vrijeme uzimanja sluzi, krava ne smije biti u estrusu niti imati krvavi sadržaj u rodnici.

8. VIRUSNI PROLJEV GOVEDA (VPG)

Za serološku pretragu uzima se krv bika.

Od bikova koji su polučili pozitivan rezultat na nalaz protutijela za VPG, potrebno je uzorak svakog ejakulata dostaviti na virološku pretragu.

9. GOVEDA SPONGIFORMNA ENCEFALOPATIJA (GSE)

Uzorkovanje

Postupak uzorkovanja uključujući i slike nalazi se na web-stranici Ministarstva poljoprivrede www.mps.hr.

Uzorak mozga za pretragu na GSE može se uzeti na za to određenim mjestima. Uzorak mozga za pretragu na GSE može se uzeti na sabiralištima uginulih životinja ili u objektu za neškodljivo uklanjanje lešina.

Osobna zaštita

Prije uzimanja uzoraka djelatnik se mora zaštititi od kontaminacije i na sebi imati:

- zaštitno odijelo,
- plastificiranu ili gumenu pregaču,
- gumene čizme,
- jednokratne rukavice, 2 para,
- masku za lice,

– naočale ili prozirni vizir.

Posebnu pozornost treba posvetiti osobnoj zaštiti prilikom rukovanja instrumentima, kako bi se spriječilo ozljeđivanje i infekcija.

Instrumenti i pribor

- žlica za uzimanje uzorka produžene moždine,
- pinceta,
- nož s plastičnom drškom i skalpel,
- pila s mogućnošću zamjene rezne plohe,
- originalna plastična posuda za dostavu uzorka,
- PVC podloga za prekrivanje mjesta uzorkovanja (radne površine).

Kada se uzorak uzima na mjestu uginuća ili na gospodarstvu, mjesto uzorkovanja, tj. radnu površinu, treba prekriti PVC podlogom dovoljne veličine, kako bi se spriječila kontaminacija tla ili objekta. Po obavljenom uzorkovanju podloga se neškodljivo uklanja s ostalim priborom i materijalom.

Prilikom uzimanja uzoraka moraju se koristiti »žlica za uzimanje uzorka produžene moždine« i pinceta, koje mogu biti metalne ili plastične. Plastični instrumenti su prihvatljiviji od metalnih. Naime, prioni su vrlo rezistentni na konvencionalnu dezinfekciju, te su jednokratni plastični instrumenti puno bolji.

Ukoliko se mora uzorkovati koji drugi dio moždanog tkiva, otvaranju lubanje treba pristupiti oprezno uz uporabu pletenih žičanih rukavica, te odgovarajuće pile i noža s plastičnom drškom. Svi instrumenti moraju biti izrađeni od materijala koji se može dezinficirati na propisani način.

Uzimanje uzorka

Nakon odsijecanja glave iza *foramena magna* lubanja životinje se postavi tjemenu na stol ili ravnu podlogu (rogovi dodiruju podlogu) i osigura se njezina nepomičnost.

Uzorak produžene moždine uzima se kroz *foramen magnum* lubanje goveda.

Sa žlicom (konveksna strana žlice okrenuta prema dolje) se ulazi ispod produžene moždine, a iznad tvrde moždane opne, u lubanju životinje, pri čemu se može poslužiti pincetom za pridržavanje tvrde moždane opne. Zakrećući žlicu u jednu i drugu stranu prerežu se moždinski živci. Jednim rezom vrhom žlice odvaja se produžena moždina od ostatka mozga i laganim pokretom gura iznutra prema van.

Dostava uzorka u laboratorij

Uzorak se u laboratorij dostavlja u za to predviđenoj posudi koja se nabavlja u HVI-u, Zagreb.

Uzorak se dostavlja na temperaturi hladnjaka, u prijenosnom hladnjaku, uz propisani Obrazac.

Dezinfekcija i neškodljivo uništavanje korištene opreme i materijala

Upotrijebljene rukavice, plastični instrumenti i ostali materijal moraju se neškodljivo ukloniti kao infektivni otpad. Radna površina, metalni instrumenti i osobna zaštitna oprema moraju se dezinficirati. Za dezinfekciju se koristi 2 M NaOH.

Postupak dezinfekcije instrumenata: instrumenti se dobro operu u detergentu i nakon pranja ostave 1 sat u 2 M NaOH.

Napomena: Otopina 2 M NaOH se dobije tako da se 80 g NaOH otopi u litri destilirane vode. Pri tome treba biti oprezan jer se prilikom otapanja granula NaOH stvara temperatura viša od 50 °C. Treba poduzeti sve potrebne mjere za sprječavanje moguće nezgode prilikom rada s 2 M NaOH.

Ukoliko zbog objektivnih razloga nije moguće uzimanje uzoraka na opisani način, u laboratorij se šalje glava lešine.

U slučaju sumnje na GSE (u skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (h) Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (»Narodne novine« broj: 85/09)), veterinar mora u najkraćem roku izvijestiti nadležnu veterinarsku inspekciju, Upravu i Laboratorij za praćenje i dijagnostiku spongiformnih encefalopatija HVI-a u Zagrebu.

10. GREBEŽ OVACA

U slučaju sumnje na grebež ovaca na pretragu je potrebno dostaviti cijelu lešinu.

U ostalim slučajevima kada se ovce i koze pretražuju na grebež ovaca (Dio III. točka 19. Naredbe), uzorak se uzima na isti način kao i uzorak mozga goveda za pretragu na GSE.

Kada se po izjavi posjednika ovce i koze izlučuju klanjem u okviru remonta stada (zamjena, obnova ili remont stada je postupak kojim životinje isključene (izlučene) iz proizvodnje zamjenjujemo priplodnim podmlatkom), ovlaštenu veterinar dužan je na Svjedodžbi o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje navesti svrhu upućivanja na klanje: *»izlučivanje u okviru remonta stada«*.

Kada se ovce ili koze izlučuju iz uzgoja u okviru remonta stada klanjem na vlastitom domaćinstvu, posjednik je dužan obavijestiti veterinaru o klanju takve životinje kako bi se osiguralo uzimanje uzoraka za pretragu na grebež ovaca.

Uzorci od ovaca i koza, uzimaju se prema Uputi za uzorkovanje koja je objavljena na web-stranici Ministarstva poljoprivrede www.mps.hr.

Pretragu obavlja Laboratorij za praćenje i dijagnostiku spongiformnih encefalopatija HVI-a u Zagrebu.

11. INFEKCIOSNA ANEMIJA KOPITARA (IAK)

Ovlašteni veterinar koji provodi uzorkovanje, dužan je osigurati sljedivost svakog individualnog uzorka krvi kopitara.

12. KLAMIDIOZA PTICA

Mjere za sprječavanje i iskorjenjivanje klamidioze odnose se na sve registrirane uzgoje ptica (ukrasnih, sobnih i golubova), prodajna mjesta te jata iz kojih ptice sudjeluju na izložbama, sajmovima, natjecanjima i ostalim vrstama okupljanja.

Uzorkovanje

U svrhu pretraživanja jata ptica na klamidiozu uzorkom se smatra skupni uzorak izmeta prikupljen od najmanje 10% jedinki iz istog jata, sakupljenog kroz tri uzastopna dana.

Posjednik je dužan prikupljati izmet u nastambi kroz tri uzastopna dana prije uzorkovanja i to na način da u prethodno očišćenu nastambu stavi čisti papir/prostirku na kojem će se tijekom tri dana sakupljati izmet.

Uzorak koji se dostavlja na pretragu mora biti označen na način da je jasno vidljivo iz kojeg uzgoja, od kojeg broja i vrste ptica potječe te ne smije sadržavati nikakve druge tvari (npr. stelja, podloga, pijesak, ostaci zrnjevlja). Uzorci svakog pojedinačnog jata dostavljaju se u čašicama za uobičajeno slanje izmeta na laboratorijsku pretragu.

Ukoliko je na pticama iz bilo kojeg razloga provedena terapija antimikrobnim pripravcima, uzorci se na pretragu za klamidiozu smiju poslati najranije 7 dana nakon zadnje primjene lijeka.

U slučaju uginuća ptice potrebno je poslati cijelu lešinu uredno zapakiranu i prethodno namočenu u otopinu dezinficijensa.

Sumnja na bolest

Klamidioza je zoonoza koja se kod različitih vrsta ptica očituje različitim kliničkim znakovima bolesti. Najučestaliji klinički znakovi akutne bolesti su: nakostriješeno neuredno perje, nevoljkost, teško disanje, upala sluznica oka, upala sluznica nosa i iscjedak iz nosa, zelenkasto-siv ili zelenkasto-crven želatinozni proljev (primjese krvi), mršavost, pareza ili paraliza nogu, nekoordinirano letenje ili kretanje i opća slabost, te povećani broj uginuća.

Promjenu zdravstvenog stanja ptica koja može ukazivati na klamidiozu, posjednik mora prijaviti ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji.

Sumnjivim na klamidiozu smatra se i ono jato čiji je posjednik bio u dodiru s pticama oboljelim od klamidioze.

Postupak s jatom sumnjivim na klamidiozu

U razdoblju od postavljanja sumnje do konačne dijagnoze sve osobe koje dolaze u dodir s pticama sumnjivim na klamidiozu moraju nositi zaštitnu masku, rukavice i ogrtač.

Zabranjeno je uvođenje novih ptica u uzgoj sumnjiv na klamidiozu, a pred nastambu mora biti postavljena prepreka sa sredstvom za dezinfekciju.

Zabranjen je svaki kontakt ljudi s pticama, osim onih koje se brinu o pticama.

Uginule ptice moraju biti pretražene na klamidiozu i neškodljivo uklonjene na način propisan od strane nadležnog veterinarskog inspektora.

Ovlaštena veterinarska organizacija kojoj se prijavi sumnja na klamidiozu, dužna je obaviti popis jata i opisati jato u kojem se bolest pojavila (vrstu ptica, dob, spol i broj životinja) te poslati na laboratorijsku pretragu cijele svježe lešine, a od živih ptica obrisak konjunktive, ždrijela i kloake (tzv. trojni obrisak) te izmet od 30% ptica iz svakog sumnjivog jata.

Potvrda bolesti

Pozitivnim na klamidiozu smatra se jato u kojem je pretragom dostavljenih materijala klamidioza utvrđena bilo RealTime PCR ili konvencionalnom PCR metodom.

Kada se utvrdi klamidioza, nadležni veterinarski inspektor mora:

- zabraniti promet ptica iz zaraženog jata,
- narediti pregled ptica koje su bile u izravnom dodiru s oboljelim pticama,
- narediti liječenje cijelog jata,
- najranije sedam dana po završetku liječenja narediti pretragu jata. Na pretragu po završetku liječenja dostavlja se skupni uzorak izmeta od najmanje 30% jedinki.
- narediti neškodljivo uklanjanje uginulih ptica.

Nakon provedenog liječenja i izlječenja jata:

- potrebno je provesti čišćenje i završnu dezinfekciju,
- unošenje novih ptica u uzgoj dozvoljeno je tek nakon provedenog čišćenja i završne dezinfekcije.

Liječenje klamidioze

Iako je provedivo, liječenje ptica oboljelih od klamidioze s klinički izraženim znakovima bolesti je teško i ne preporuča se.

Prije provedbe samog liječenja potrebno se pridržavati slijedećih općih uputa:

- zaštititi ptice od stresa (premještanje, hladnoća, loši uvjeti držanja i prehrane) zbog umanjujućeg učinka lijekova i moguće pojave sekundarnih bakterijskih infekcija,
- redovito promatrati i vagati ptice ako se lijek daje u hrani,

- izbjegavati visoku koncentraciju kalcija (sipina kost, mineralni dodaci u obliku kamena ili drobljenih školjčica) i ostalih kationa u hrani (inhibira resorpciju oralno primijenjenih tetraciklina),
- po mogućnosti premjestiti ptice u novu, čistu nastambu te svakodnevno provoditi čišćenje,
- svakodnevno osigurati čistu vodu i vitaminske pripravke,
- provesti terapiju u cijelosti (ptice mogu izgledati klinički zdravo i smanjiti izlučivanje uzročnika već nakon prvog tjedna terapije),
- ako je odabran način liječenja putem vode za piće ili hrane potrebno je strogo kontrolirati prohtjev za istima te po potrebi promijeniti način liječenja.

Lijekovi izbora i način davanja lijeka

TETRACIKLINI

U liječenju klamidioze najčešće se koristi doksiciklin (bolje se apsorbira i sporije izlučuje iz organizma nego drugi tetraciklini, što omogućuje da se lijek daje u manjim dozama) te klortetraciklin i oksitetraciklin.

Moguće nuspojave primjene lijeka su: depresija, smanjena aktivnost, smanjen apetit te urin žutozelene boje. Ako se pojavi bilo koji od ovih simptoma, liječenje treba odmah prekinuti.

Primjena lijeka provodi se na jedan od sljedećih načina:

a. Per os

• Davanje lijeka u hrani

Potrošnju hrane treba svakodnevno pratiti, a ukoliko se daje nova hrana u koju će se umiješati lijek, moramo biti sigurni da ju je ptica prihvatila (npr. pokušati hranu davati nekoliko dana prije nego li se lijek umiješa). U velikim uzgojima najčešće se daje klortetraciklin u dozi 2500 do 5000 ppm umiješan u hranu tijekom 45 dana.

• Davanje lijeka u vodi

U liječenju se najčešće koristi doksiciklin hiklat.

Doze preporučene prema vrstama ptica su:

Tigrice: ovaj način liječenja najčešće je neučinkovit;

Nimfe: 200-400 mg doksiciklin hiklata na 1 l vode;

Kakadui, amazone: 400-600 mg doksiciklin hiklata na 1 l vode;

Afričke sive papige: 800 mg doksiciklin hiklata na 1 l vode;

Ostale vrste: srednja doza 400 mg doksiciklin hklata na 1 l vode;

Golubovi: 500 mg na 1 l vode.

- Davanje lijeka direktno u kljun (sondiranjem ili kapaljkom)

Doksiciklin je lijek izbora kada se može primijeniti pojedinačna per os terapija, bilo u obliku monohidrata ili sirupa. Zato je potrebno dati sadržaj kapsule otopljen u odgovarajućoj količini vode ili neke druge tekućine i to prije hranjenja. Nedostaci ovakve primjene su moguć disbakterizam crijevne flore i regurgitacija.

Lijek se daje jednom na dan (svaka 24 sata), najčešće sondiranjem u voljku ili u kljun kapaljkom (oprez-aspiracija), a kod nekih papiga moguće ga je dati i na komadu voća ili keksa.

Doze preporučene prema vrstama ptica su:

Nimfe, senegalska papiga, plavočela amazona: 40-50 mg/kg;

Afrička siva papiga, Goffinov kakadu, plavožuta ara: 25 mg/kg;

Kakadui, are: 25-30 mg/kg;

Ostale vrste: 25-50 mg/kg.

b. Intramuskularno u grudni mišić

Intramuskularno davanje lijeka u područje pektoralne muskulature često je najjednostavniji način davanja lijeka (može uzrokovati iritacije na mjestu aplikacije).

Doksiciklin se preporuča dati u dozi 75-100 mg/kg svakih 5-7 dana prva 4 tjedna, a zatim svakih 5 dana do ukupnog trajanja liječenja od 45 dana. Oksitetraciklin s produženim djelovanjem se primjenjuje tijekom 30 dana i to svaki 2. do 3. dan (50-80 mg/kg)

KINOLONI – ENROFLOKSACIN

Najčešće se, kao lijek izbora u liječenju klamidioze ptica, daje enrofloksacin. Preporuča se prva 3-4 dana lijek primijeniti intramuskularno u područje pektoralnih mišića, a nakon toga hranom ili vodom. Liječenje ne smije trajati kraće od 14 dana.

Primjena lijeka provodi se na jedan od sljedećih načina:

a. Intramuskularno u grudni mišić

Injekcije mogu biti bolne, te se preporuča mijenjanje mjesta aplikacije.

Doze preporučene prema vrstama ptica su:

Za većinu ptica: 15-30 mg/kg;

Afrička siva papiga: 5-10 mg/kg.

b. *Per os*

- Davanje lijeka u vodi

Prosječna doza za većinu vrsta papiga je u pitku vodu 500 mg/l 10%-tne otopine enrofloksacina za oralnu upotrebu i to kontinuirano tijekom cijelog trajanja liječenja.

Doze preporučene prema vrstama ptica su:

Većina vrsta papiga: 0,5 ml 10 % otopine u 100 ml vode;

Golubovi i kanarinci: 200 mg/l vode.

- Davanje lijeka direktno u kljun

Lijek je moguće primijeniti *per os* u dozi 5-30 mg/kg jednom u 24 sata.

13. KLASIČNA SVINJSKA KUGA (KSK)

Pri provedbi programa nadziranja KSK, odnosno pri svakom obilasku farme, objekta ili mjesta gdje se drže svinje, veterinari su dužni provoditi stroge biosigurnosne mjere u cilju sprječavanja unošenja i širenja virusa klasične svinjske kuge, i to:

- poštivanje načela asepse i antiseptike,
- korištenje zaštitne odjeće i obuće za jednokratnu uporabu pri svakoj posjeti farmi,
- pranje ruku pri ulasku i izlasku s farme,
- dezinfekcija obuće pri ulasku i izlasku s farme,
- provođenje drugih odgovarajućih biosigurnosnih mjera na farmi.

Veterinari su dužni upozoravati posjednike svinja o čimbenicima rizika za unošenje i širenje virusa klasične svinjske kuge na gospodarstvu, a osobito na činjenicu da novo nabavljene svinje drže u odvojenim objektima najmanje 15 dana.

14. LEPTOSPIROZA KOPITARA

Uzorak krvi kopitara starijeg od 12 mjeseci koji se dostavlja radi pretrage na IAK istovremeno se pretražuje i na leptospirozu.

Uzorak krvi mora biti dostavljen u epruveti vacutainer (bez antikoagulansa). Svaka epruveta mora biti označena na način da se osigura sljedivost svakog uzorka.

Uzorci krvi šalju se na pretragu uz prateći Obrazac u Laboratorij za infektivnu anemiju kopitara Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pri čemu na Obrascu mora biti navedeno da se traži pretraga uzorka na dvije bolesti.

Za potrebe provedbe Dijela III. točke 5. stavka 1. Naredbe, navedeni pojmovi imaju slijedeće značenje:

»Kopitari koji se drže u sportske svrhe« su svi trkaći i turnirski kopitari koji sudjeluju na konjičkim športskim natjecanjima i izložbama.

»Kopitari koji se drže u rekreativne svrhe« su svi kopitari koji se drže zbog društva, zaštite i pomoći ili zbog zanimanja za te životinje.

15. SALMONELOZE PERADI

Nacionalni programi propisani Dijelom III. točkom 28. stavcima 1. – 4. Naredbe objavljeni su na web-stranici Ministarstva poljoprivrede www.mps.hr.

16. PRAĆENJE OTPORNOSTI BAKTERIJA RODA *SALMONELLA* NA ANTIMIKROBNE PRIPRAVKE U TOVNIH PILIĆA, KONZUMNIH NESILICA I TOVNIH PURANA

Uzorkovanje

Uzorci izmeta uzeti u okviru redovitog uzorkovanja na salmonelozu pretražuju se na antimikrobne pripravke sukladno Nacionalnom programu kontrole salmoneloze u tovnih pilića vrste *Gallus gallus* u Republici Hrvatskoj (klasa: 322-02/12-01/15, urbroj: 525-06-1-0246/12-1), Nacionalnom programu kontrole Salmoneloze u jatima konzumnih nesilica vrste *Gallus gallus* u Republici Hrvatskoj (klasa: 322-02/12-01/16, urbroj: 525-06-1-0246/12-1) te Nacionalnom programu kontrole salmoneloze u rasplodnih i tovnih purana u Republici Hrvatskoj (klasa: 322-02/12-01/18, urbroj: 525-06-1-0246/12-1).

17. KAMPILOBAKTERIOZA PERADI

Uzimanje uzoraka, laboratorijsko pretraživanje te izvješćivanje provodi se u skladu s Programom praćenja bakterija roda *Campylobacter* spp. i njihove otpornosti na antimikrobne pripravke u jatima i trupovima tovnih pilića u Republici Hrvatskoj (klasa: 322-02/10-01/159, urbroj: 525-06-1-0246/10-1). Program će se provoditi od veljače do prosinca 2012. godine.

Program propisan Dijelom III. točkom 26. stavkom 1. Naredbe objavljen je na web-stranici Ministarstva poljoprivrede www.mps.hr.

18. RINOPNEUMONITIS KONJA

Uzorkovanje

Uzorak krvi uzima se u serumske epruvete i šalje na serološku pretragu uz popratni Obrazac za dostavu uzoraka na laboratorijsko pretraživanje na Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za mikrobiologiju i zarazne bolesti s klinikom, Heinzelova 55, Zagreb.

Serološka pretraga mora se obaviti na principu parnih seruma tako da se prvi uzorak seruma uzima neposredno nakon pobačaja, a drugi najranije 2, a najkasnije 4 tjedna nakon prvog uzorkovanja.

Rezultat pretrage je pozitivan kada se utvrdi četverostruko ili veće povećanje titra protutijela od titra ustanovljenog u prvom uzorku, ili u slučaju kada je prvi uzorak serološki negativan, a u drugom se dokažu neutralizirajuća protutijela.

Dokaz uzročnika u tkivima ili specifičnih protutijela u tjelesnim tekućinama pobačenog fetusa potvrđuje rinopneumonitis konja kao uzrok pobačaja kobile.

19. TUBERKULOZA GOVEDA

TUBERKULINIZACIJA GOVEDA

Sve veterinarske organizacije koje mogu provoditi tuberkulinizaciju goveda na temelju rješenja ili sklopljenog Ugovora s Upravom, moraju imati opisan poslovni proces tuberkulinizacije unutar sustava upravljanja kvalitetom te isti implementirati u provedbi ove mjere. Poslovni proces mora uvažavati sve relevantne propise, pravila struke i kodeks veterinarske etike.

Obvezna tuberkulinizacija goveda obavlja se intrakutano, primjenom bovinog tuberkulina (monotest). U slučaju sumnjive reakcije na bovinu tuberkulin po isteku 42 dana provodi se usporedna tuberkulinizacija, istovremenom primjenom bovinog i avijarnog tuberkulina.

Prema uputi proizvođača tuberkulina, tuberkulinizacija gravidnih životinja nije kontraindicirana (bez obzira na stupanj graviditeta), te se gravidne životinje tuberkuliniziraju kao i sve druge, uz uobičajeno pažljivije postupanje.

A) Postupak provođenja i prosuđivanja tuberkulinizacije monotestom (Bovinom tuberkulinom)

Bovini tuberkulin je pročišćeni proteinski derivat (PPD – Purified Protein Derivate) kulture *Mycobacterium bovis* uzgojene na sintetskom hranilištu koja sadrži 1 mg s po 1 ml tuberkuloproteina. Pojedinačna doza koja se aplicira mora biti ne manja od 0,1 ml i ne veća od 0,2 ml, s tim da mora sadržavati najmanje 2.000 IJ govedeg tuberkulina.

Indikacija – intrakutana tuberkulinizacija goveda starijih od 6 tjedana.

Način primjene i doze – tuberkulin se aplicira u lijevu stranu vrata, na granici prednje i srednje trećine vrata (približno 10 cm ispred prednjeg ruba lopatice i približno 20 cm ispod grebena vrata). Mjesto ubrizgavanja zahvati se prstima i očisti. Dlaku treba ošišati u površini od 4 do 5 cm². Prije aplikacije tuberkulina, na mjestu aplikacije treba izmjeriti debljinu kožnog nabora. Nabor kože uzima se između kažiprsta i palca, mjeri pomičnom mjerkom (kutimetrom) i bilježi. Nakon toga aplicira se tuberkulin (ne manje od 0.1 ml i ne više od 0.2 ml) metodom koja osigurava intrakutanu aplikaciju. Za aplikaciju se koristi gradirana brizgalica te kratka sterilna igla s koso izbrušenim rubom prema van, koja se uvodi koso u dublje slojeve kože. Ispravnost aplikacije tuberkulina provjerava se palpacijom otekline na mjestu ubrizgavanja.

Prosuđivanje reakcije – tumačenje rezultata tuberkulinske reakcije temelji se na:

– kliničkom pregledu otekline na mjestu ubrizgavanja tuberkulina,

– pregledom područnih limfnih čvorova, i

– utvrđenom povećanju debljine kožnog nabora, izmjerenog kutimetrom na mjestu ubrizgavanja tuberkulina, 72 sata (± 4 sata) nakon ubrizgavanja tuberkulina.

1) Negativna reakcija: ako se uoči samo ograničena oteklina, s povećanjem debljine kožnog nabora koje nije veće od 2 mm, bez ikakvih kliničkih znakova kao što su npr. difuzni ili jaki edem, eksudacija, nekroza, bol ili upala limfnih kanala ili regionalnih limfnih čvorova.

2) Sumnjiva reakcija: ako se ne uoče klinički znakovi kao što su: difuzni ili jaki edem, eksudacija, nekroza, bol ili upala limfnih kanala ili regionalnih limfnih čvorova i ako je povećanje debljine kožnog nabora veće od 2 mm, a manje od 4 mm.

3) Pozitivna reakcija: ako se uoče klinički znakovi kao što su: difuzni ili jaki edem, eksudacija, nekroza, bol ili upala limfnih kanala ili regionalnih limfnih čvorova ili ako je povećanje debljine kožnog nabora 4 mm ili više (dakle, govedo koje je na tuberkulinski test reagiralo povećanjem kožnog nabora od 4 mm smatra se pozitivnim i upućuje na klanje).

B) Postupak provođenja i prosuđivanja rezultata usporedne tuberkulinizacije retuberkulinizacije

U slučaju kada je provedbom monotesta primjenom bovinog tuberkulina utvrđen sumnjiv rezultat reakcije potrebno je provesti usporednu tuberkulinizaciju istovremenom primjenom bovinog i avijarnog tuberkulina, najranije po isteku 42 dana od provedenog monotesta.

Ubrizgana pojedinačna doza goveđeg tuberkulina mora biti ne manja od 0,1 ml i ne veća od 0,2 ml, s tim da mora sadržavati najmanje 2.000 IJ goveđeg tuberkulina. Ubrizgana pojedinačna doza avijarnog tuberkulina mora biti ne manja od 0,1 ml i ne veća od 0,2 ml, s tim da mora sadržavati najmanje 2.000 IJ avijarnog tuberkulina.

Avijarni se tuberkulin aplicira oko 10 cm od grebena vrata, a goveđi oko 12,5 cm niže, na liniji paralelnoj s linijom ramena. Kod mladih životinja kod kojih nema dovoljno prostora za odvajanje mjesta aplikacije na istoj strani vrata, tuberkulin se može aplicirati odvojeno (avijarni na jednu, bovini na drugu stranu), na identičnom mjestu u središtu srednje trećine vrata.

Prosuđivanje rezultata reakcije usporednog tuberkulinskog testa

1) Pozitivna reakcija: reakcija na goveđi tuberkulin koja je više od 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin, ili prisutnost kliničkih znakova;

2) Sumnjiva reakcija: pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin koja je od 1 mm do 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin i bez kliničkih znakova;

3) Negativna reakcija: negativna reakcija na goveđi tuberkulin ili pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin koja je jednaka ili manja od pozitivne ili sumnjive reakcije na avijarni tuberkulin, i bez kliničkih znakova u oba slučaja.

Goveda u kojih se nakon intrakutane usporedne tuberkulinizacije utvrdi pozitivna ili sumnjiva reakcija proglašavaju se pozitivnima.

Postupak tuberkulinizacije i tumačenje rezultata tuberkulinskih testova kod koza provodi se na identičan način kao i kod goveda.

C) Unos rezultata u računalnu aplikaciju

U računalnu aplikaciju moguće je upisati samo cijele brojeve. To podrazumijeva da u slučaju negativne reakcije mogu biti upisani rezultati od 0, 1, ili 2 mm. U slučaju pozitivne reakcije mogu biti upisani rezultati od 4, 5, 6... i više mm (osim u slučaju uočenih kliničkih znakova, kada može biti upisan bilo koji cijeli broj, ali se u aplikaciji naznači i prisutnost kliničkih promjena). Kao sumnjiva reakcija u aplikaciju se može upisati samo rezultat od 3 mm – no to je rezultat koji obuhvaća čitav raspon reakcija od 2.1 – 3.9 mm... (»reakcija veća od 2, a manja od 4 mm«). Zaokruživanje rezultata reakcije na cijeli broj, u ovom slučaju 3, nije matematičko, nego obuhvaća sve vrijednosti od 2.1 – 3.9 mm.

U slučaju sumnjive ili pozitivne reakcije ovlaštenu veterinar o istome dužan je odmah obavijestiti nadležnog veterinarskog inspektora i Upravu.

D) Postupanje nadležnog državnog veterinarskog inspektora ili službenog veterinara

Goveda u kojih se nakon jednokratne intrakutane tuberkulinizacije utvrdi pozitivna reakcija nadležni veterinarski inspektor ili službeni veterinar, mora uputiti na klanje te provesti druge mjere u skladu s Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda (»Narodne novine«, broj 110/10) i Pravilnikom o veterinarskim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja (»Narodne novine«, broj 154/08).

Goveda u kojih se nakon jednokratne intrakutane tuberkulinizacije utvrdi sumnjiva reakcija moraju po isteku 42 dana biti podvrgnuta intrakutanoj komparativnoj tuberkulinizaciji, a nadležni veterinarski inspektor ili službeni veterinar, mora narediti provedbu mjera u skladu s Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda i Pravilnikom o veterinarskim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja.

Goveda u kojih se nakon intrakutane usporedne tuberkulinizacije utvrdi pozitivna ili sumnjiva reakcija, nadležni veterinarski inspektor mora iste uputiti na klanje te provesti druge mjere u skladu s Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda i Pravilnikom o veterinarskim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja.

E) Upućivanje pozitivnih goveda na klanje i uzimanje uzoraka na liniji klanja

Prilikom upućivanja na klanje, ovlaštenu je veterinar dužan, u skladu s *Uputom o načinu provođenja tuberkulinizacije i ostalih postupaka koji se provode u svrhu iskorjenjivanja tuberkuloze goveda u Republici Hrvatskoj*, pripremiti obveznu prateću dokumentaciju, koja se sastoji od:

- a. Svjedodžbe o zdravstvenom stanju na kojoj je naznačeno »TBC GOVEDA«
- b. Pratećih obrazaca »Zapisnika – klanje TBC goveda«, iz računalne aplikacije: Obrazac 1, Obrazac 2 i Obrazac 3.

c. U slučaju da se pošiljka sastoji od TBC pozitivnih goveda podrijetlom s različitih gospodarstava, za svako gospodarstvo izdaje se posebna dokumentacija iz podtočaka a. i b. ove točke.

Ovlašteni/službeni veterinar na liniji klanja dužan je uzeti uzorke za laboratorijsku pretragu od svake pojedine životinje iz predmetne TBC pošiljke, na sljedeći način:

a. U slučaju vidljivih patoanatomskih promjena na trupovima zaklanih goveda, na laboratorijsku pretragu šalju se uzorci promijenjenih limfnih čvorova i promijenjenih parenhimskih organa (pluća, jetra, slezena i dr.).

b. U slučaju kada na trupovima nema vidljivih patoanatomskih promjena, na laboratorijsku pretragu dostavljaju se uzorci sljedećih limfnih čvorova/organa: retrofaringealni, bronhijalni, mediastinalni, supramamarni, mandibularni i mezenterijalni limfni čvorovi, te uzorak tkiva jetre.

F) Dodjela i održavanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda

Stadu goveda koje je provedbom mjera predviđenih godišnjom Naredbom ispunilo sve uvjete predviđene za ostvarivanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda ovlaštena je veterinarska organizacija dužna bez odgode izdati (upisati) status u računalnoj aplikaciji.

Za udovoljavanje uvjetima propisanim za održavanje stečenog statusa odgovoran je prvenstveno posjednik goveda.

Ovlašteni veterinar dužan je provjeriti u aplikaciji status stada prije izdavanja Svjedodžbe o zdravstvenom stanju za goveda iz predmetnog stada.

Ukoliko prilikom redovitog obavljanja veterinarske djelatnosti u predmetnom stadu ovlašteni veterinar uoči da stado ne ispunjava uvjete propisane za održavanje statusa, dužan je o uočenoj nesukladnosti obavijestiti nadležnog veterinarskog inspektora.

G) Promet goveda

Sva goveda starija od 6 tjedana, koja se stavljaju u promet, osim upućivanja izravno na klanje, ili na klanje preko sabirnog centra za klanje, moraju biti tuberkulinizirana, s negativnim rezultatom, unutar 42 dana prije stavljanja u promet. Ova odredba primjenjuje se na sva goveda, bez obzira na status stada podrijetla.

Sukladno članku 7. Pravilnika o veterinarskim uvjetima za stavljanje o prometu goveda i svinja, goveda se iz sabirnog centra moraju otpremiti na klanje što je prije moguće, a obvezno u roku od 3 radna dana, po dolasku u sabirni centar.

Svaka tuberkulinizacija provedena na zahtjev posjednika s ciljem stavljanja goveda u promet, uključujući i prvu tuberkulinizaciju teladi, obavlja se na račun posjednika.

U slučaju stavljanja u promet goveda mlađih od 6 tjedana, posjednik odredišnog stada mora osigurati da se takva životinja drži odvojeno od drugih životinja u stadu, sve dok se, najkasnije 30 dana od dolaska životinje u stado, ne provede tuberkulinizacija.

Novonabavljena goveda koja su tuberkulinizirana prije uvođenja u stado mogu biti ponovno tuberkulinizirana najranije 42 dana nakon prethodne tuberkulinizacije. Nakon provedene tuberkulinizacije na gospodarstvu ovlašteni veterinar dužan je uputiti posjednika, da ukoliko namjerava govedo stavljati u promet, isto može učiniti unutar 42 dana od provedene tuberkulinizacije. U protivnom prije stavljanja u promet, osim upućivanja izravno na klanje, govedo koje se stavlja u promet mora biti ponovo tuberkulinizirano, s tim da od prethodne tuberkulinizacije mora proteći najmanje 42 dana.

20. ZARAZNI RINOTRAHEITIS GOVEDA – ZARAZNI PUSTULARNI VULVOVAGINITIS (ZRG/ZPV)

1. *ZRG/ZPV* je virusna zarazna bolest goveda uzrokovana goveđim herpes virusom tipa 1 (GHV1). U akutnom obliku bolest uzrokuje značajan pad mlječnosti, pobačaje te uginuća mlađih životinja. *ZRG/ZPV* se uglavnom očituje kao akutna infekcija gornjeg dišnog sustava, no može se manifestirati i simptomima od strane reprodukcijskog sustava. Zbog smanjene proizvodnje i onemogućavanja slobodnog prometa goveda, bolest ima značajne ekonomske posljedice za posjednika.

2. *Klinički znakovi ZRG/ZPV* ovise o dobi životinje, količini virusa, mjestu ulaza virusa u organizam te sekundarnim bakterijskim infekcijama.

Simptomi od strane dišnog sustava (*ZRG*) su povišena tjelesna temperatura, nevoljkost, gupitak apetita, otok i oštećenja sluznica, iscjedak iz nosa (u početku serozan, a kasnije mukoserozan do mukopurulentan), konjuktivitis, pad mlječnosti, neplodnost te pobačaj.

Simptomi od strane reprodukcijskog sustava u ženskih životinja (*ZPV*) su otok sluznice stidnice i rodnice, pustule na sluznici koje se kasnije spajaju i tvore žučkastu membranu, a zacijeljuju kroz 10-14 dana te gnojni iscjedak koji perzistira.

U muških životinja oblik bolesti naziva se Zarazni pustularni balanopostitis (*ZPB*), a mogu se javiti slijedeći simptomi: otok prepucija, mukopurulentni iscjedak, oštećenja sluznice koja su vidljiva tek pri ekstruziji penisa te gubitak libida zbog bolnosti pri erekciji i ejakulaciji.

3. Način širenja *ZRG/ZPV*

Nakon primarne infekcije, govedo izlučuje GHV1 tijekom otprilike 14 dana, čak do 108 TCID50 iz nosa i očiju te predstavlja izvor zaraze za druga goveda koja su s njim u izravnom kontaktu.

Nakon umnažanja GHV1 u sluznici nosa, GHV1, putem živaca se prenosi i zadržava doživotno u perifernom živčanom sustavu.

Svaki stres ili terapija kortikosteriodima, može uzrokovati reaktivaciju GHV1, koji se tada istim putem preko živaca vraća na mjesto primarne infekcije, i govedo ponovno počinje izlučivati GHV1. Izlučivanje GHV1 nakon reaktivacije može, ali i ne mora biti praćeno kliničkim simptomima bolesti.

GHV1 se izravno prenosi kontaktom s akutno bolesnom životinjom i/ili latentno inficiranom životinjom nakon reaktivacije virusa, a neizravno, zaraženim sjemenom, embrio transferom,

osobama koje su bile u kontaktu sa zaraženim životinjama, zaraženim materijalom i priborom te zrakom.

4. Dijagnoza ZRG/ZPV-a

Pojava kliničkih znakova koji ukazuju na ZRG/ZPV je temelj za postavljanje sumnje, međutim, ZRG/ZPV je moguće potvrditi samo laboratorijskim pretragama i to:

- ELISA serološkom pretragom krvi goveda, radi utvrđivanja protutijela na ZRG/ZPV. /Korištenjem tzv. marker cjepiva i ELISA tip 2 testom, moguće je serološki potvrditi da li se radi o inficiranoj ili cijepljenoj životinji. Naime, marker cjepivo ne potiče stvaranje protutijela za glikoprotein gE, već samo za glikoprotein gB GHV1/
- virus neutralizacijskim testom kao dodatnom laboratorijskom pretragom kojom se kvantitativno određuje titar protutijela u parnim serumima uzetim u razmaku od 4 tjedna, i
- virološkom pretragom i to PCR-om i izolacijom virusa koje se koriste za konačni dokaz GHV1.

5. Uputa za postupanje i određivanje mjera prilikom nalaza seropozitivnog goveda, bez uočenih kliničkih simptoma

Kada se serološkom pretragom utvrdi prisutnost protutijela na ZRG/ZPV, govedo se smatra pozitivnim i nije dozvoljeno njegovo stavljanje u promet, osim upućivanja izravno u klaonicu u svrhu klanja.

U slučaju kad se utvrdi serološki pozitivno govedo, nadležni veterinarski inspektor, sukladno članku 18. Zakona o veterinarstvu, određuje:

- izdvajanje i odvojeno držanje serološki pozitivne od zdravih životinja,
- zabranu ili ograničenje stavljanja u promet i/ili premještanja pozitivne životinje, osim upućivanja na klanje,
- zabranu izdavanja svjedodžbe o zdravstvenom stanju i podrijetlu životinje,
- zaštitno cijepljenje (jednim od registriranih cjepiva s uklonjenim glikoproteinom gE na tržištu Republike Hrvatske),
- dezinfekciju predmeta, opreme, objekata, prijevoznih sredstava te drugih mjesta, područja i površina na kojima je boravila zaražena životinja.

U slučaju provedbe cijepljenja, nadležni veterinarski inspektor može dozvoliti promet goveda, tek nakon što je od cijepljenja proteklo određeno vrijeme za stvaranje imuniteta, sukladno uputi proizvođača cjepiva.

U svjedodžbu o zdravstvenom stanju životinje ovlašteni veterinar mora upisati: govedo seropozitivno na ZRG/ZPV, datum i broj nalaza, datum cijepljenja i naziv cjepiva protiv ZRG/ZPV-a.

Preporuča se cijepljenje svih goveda u stadu.

Za cijepljenje rasplodnih goveda protiv ZRG/ZPV može se koristiti samo cjepivo s uklonjenim glikoproteinom gE.

6. Uputa za postupanje i određivanje mjera prilikom uočenih kliničkih simptoma i nalaza seropozitivnog goveda

U slučaju kad se utvrdi serološki pozitivno govedo s kliničkim simptomima, nadležni veterinarski inspektor, sukladno članku 18. Zakona o veterinarstvu, određuje:

- izdvajanje i odvojeno držanje serološki pozitivne od zdravih životinja,
- zabranu ili ograničenje stavljanja u promet i/ili premještanja pozitivne životinje, osim upućivanja na klanje,
- zabranu izdavanja svjedodžbi o zdravstvenom stanju i podrijetlu životinje,
- dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju predmeta, opreme, objekata, prijevoznih sredstava te drugih mjesta, područja i površina na kojima je boravila zaražena životinja, postavljanje dezobarijera.

O uočenim kliničkim simptomima, nadležni veterinarski inspektor mora izvijestiti Upravu za veterinarstvo.

Nakon zaprimljene obavijesti Uprava će organizirati provedbu epidemiološkog istraživanja i uzorkovanja u svrhu virološke pretrage goveda s kliničkim simptomima.

U ovisnosti od dobivenih rezultata epidemiološkog istraživanja i virološkog pretraživanja, Uprava za veterinarstvo će dati zasebnu uputu za daljnju provedbu mjera kontrole na predmetnom gospodarstvu.

7. Prijava bolesti

ZRG/ZPV podliježe obveznoj prijavi u skladu s Pravilnikom o načinu prijave bolesti životinja. Potvrđenim slučajem bolesti smatra se svako govedo u kojeg se utvrde protutijela za glikoprotein gE GHV1, protutijela za cijeli GHV1, ili se virološkom pretragom dokaže GHV1.

8. Troškovi

Troškove pretraživanja, troškove cijepljenja te troškove provedbe ostalih mjera kontrole ZRG/ZPV-a, snosi posjednik.

21. SALMONELOZA I PRAĆENJE OTPORNOSTI BAKTERIJA RODA *SALMONELLA* NA ANTIMIKROBNE PRIPRAVKE U TOVNIH SVINJA ZA KLANJE

Osnovna studija utvrđivanja prevalencije bakterija roda *Salmonella* i praćenja njihove otpornosti na antimikrobne pripravke u tovnih svinja za klanje u Republici Hrvatskoj (klasa: 322-02/12-01/11, urbroj: 525-06-1-0246/12-1) objavljena je na web-stranici Ministarstva poljoprivrede www.mps.hr te se provodi od 1. ožujka 2012. godine.

DODATAK II.

1. UZORKOVANJE I IZVJEŠĆIVANJE

Sve veterinarske organizacije koje mogu provoditi uzorkovanje na temelju rješenja ili sklopljenog Ugovora s Upravom, moraju imati opisan poslovni proces uzorkovanja unutar sustava upravljanja kvalitetom te isti implementirati u provedbi ove mjere. Poslovni proces mora uvažavati sve relevantne propise, pravila struke i kodeks veterinarske etike.

Veterinarske organizacije kojima je rješenjem o povjeravanju pojedinih poslova dozvoljena provedba propisanih dijagnostičkih pretraga u svim slučajevima kada troškove snosi posjednik, bilo da se radi o troškovima uzorkovanja ili kompletne dijagnostičke pretrage, dužne su u okviru opisanog poslovnog procesa odrediti odgovornog veterinaru koji najmanje mora ispunjavati uvjete za imenovanje ovlaštenim te na kojeg se primjenjuju sve odredbe ovog Naputka koje se tiču ovlaštenog veterinaru.

Uzorkovanje

Epruvete za uzorkovanje krvi ovlaštene veterinarske organizacije nabavljaju od dijagnostičkih laboratorija HVI-a Zagreb i veterinarskih zavoda.

Primjerak Obrasca za dostavu uzoraka na laboratorijsko pretraživanje (Obrazac), namijenjen Upravi, ovlaštena veterinarska organizacija mora dostavljati Upravi najkasnije tjedan dana nakon provedenog uzorkovanja.

Uzimanje uzoraka nakon pobačaja

Po prijavi pobačaja, ovlaštenu veterinar mora uzeti odgovarajući uzorak:

Krave, ovce, koze:

- krv životinje koja je pobacila i vaginalni bris, tj. vaginalna sluz,
- pobačeni fetus ili organi pobačenog fetusa: podvezani želudac, slezena i jetra i
- posteljica, lohije.

Kobile, krmače:

- krv životinje koja je pobacila i
- pobačeni fetus ili organi pobačenog fetusa: podvezani želudac, slezena i jetra.

Izvješćivanje

Sva izvješća (pozitivna i negativna) laboratoriji dostavljaju u elektronskom obliku (PDF format) Upravi na slijedeću e-mail adresu: veterinarstvo.nalazi@mps.hr

Izvješća o pozitivnim rezultatima pretraživanja na bilo koju bolest koja se pretražuje prema Naredbi, moraju se slati s naznakom da se radi o poruci visoke važnosti (Microsoft Outlook – oznaka važnosti poruke: visoka (znak uskličnika)).

Izvješće o pozitivnom nalazu pretraživanja, laboratorij mora dostaviti odmah po završetku pretraživanja.

Izvješće o negativnom nalazu pretraživanja, laboratorij mora dostaviti najkasnije 48 sati po završetku pretraživanja.

Osim Upravi, laboratoriji su dužni dostaviti sva izvješća o provedenim pretragama ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji koja je provela uzorkovanje, odnosno pošiljatelju.

O pozitivnim rezultatima pretraga, ovlaštene veterinarske organizacije dužne su izvijestiti posjednika.

O rezultatima pretraga čiji se troškovi podmiruju iz sredstava državnog proračuna, ovlaštene veterinarske organizacije dužne su izvijestiti posjednika po njegovom zahtjevu.

O negativnim rezultatima pretrage koje su provedene u svrhu isključivanja sumnje, ovlaštene veterinarske organizacije dužne su izvijestiti nadležnu ispostavu veterinarskog ureda.

Izvješća o rezultatima pretraga čije troškove pokriva posjednik, laboratorij je dužan dostaviti i na adresu posjednika.

2. PRIJAVA BOLESTI

Prijava sumnje i potvrđenog slučaja bolesti, kao i odjava zarazne bolesti, provodi se sukladno odredbama Pravilnika o načinu prijave bolesti životinja.

Pravilna primjena Pravilnika o načinu prijave bolesti životinja u smislu postupanja posjednika, veterinaru, službenih veterinaru i veterinarskih inspektora od iznimne je važnosti za pravovremeno otkrivanje bolesti ili sumnje na bolest.

Veterinari su dužni upozoriti posjednike životinja na važnost prijave svih znakova na temelju kojih se može posumnjati na zaraznu bolest kao i na obveznu prijavu pobačaja životinja u svrhu potvrđivanja ili isključivanja bolesti.

DODATAK III.

POPIS BEDRENIČNIH DISTRIKATA

2. KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA				
R. br.	Županija	Bedrenični distrikt – naziv naselja	Poštanski broj	Općina

1	Krapinsko-zagorska	Grdenci	49210	Zabok
2	Krapinsko-zagorska	Tisanić Jarek	49210	Zabok
3	Krapinsko-zagorska	Grabrovec	49210	Zabok
4	Krapinsko-zagorska	Zabok	49210	Zabok
5	Krapinsko-zagorska	Bregi Zabočki	49210	Zabok
6	Krapinsko-zagorska	Prosenik Gubaševski	49214	Zabok
7	Krapinsko-zagorska	Jakuševac Zabocčki	49210	Zabok
8	Krapinsko-zagorska	Lug Zabočki	49210	Zabok
9	Krapinsko-zagorska	Repovec	49210	Zabok
10	Krapinsko-zagorska	Hum Zabočki	49210	Zabok
11	Krapinsko-zagorska	Bračak	49210	Zabok
12	Krapinsko-zagorska	Gubaševo	49214	Zabok
13	Krapinsko-zagorska	Pavlovec Zabočki	49210	Zabok

3. SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA

14	Sisačko-moslavačka	Mala Ludina	44316	Velika Ludina
15	Sisačko-moslavačka	Vidrenjak	44316	Velika Ludina
16	Sisačko-moslavačka	Velika Ludina	44316	Velika Ludina
17	Sisačko-moslavačka	Grabrov Potok	44316	Velika Ludina
18	Sisačko-moslavačka	Lekenik	44272	Lekenik
19	Sisačko-moslavačka	Poljana Lekenička	44272	Lekenik
20	Sisačko-moslavačka	Popovača	44317	Popovača
21	Sisačko-moslavačka	Podbrde	44317	Popovača
22	Sisačko-moslavačka	Donja Vlahinička	44317	Popovača
23	Sisačko-moslavačka	Kutina	44320	Kutina

24	Sisačko-moslavačka	Husain	44320	Kutina
25	Sisačko-moslavačka	Žabno	44000	Sisak
26	Sisačko-moslavačka	Odra Sisačka	44000	Sisak
27	Sisačko-moslavačka	Staro Pracno	44000	Sisak
28	Sisačko-moslavačka	Sisak	44000	Sisak
29	Sisačko-moslavačka	Blinjski Kut	44211	Sisak
30	Sisačko-moslavačka	Budaševo	44202	Sisak
31	Sisačko-moslavačka	Bukovsko	44202	Sisak
32	Sisačko-moslavačka	Crnac	44010	Sisak
33	Sisačko-moslavačka	Čigoć	44213	Sisak
34	Sisačko-moslavačka	Donje Komarevo	44211	Sisak
35	Sisačko-moslavačka	Gornje Komarevo	44211	Sisak
36	Sisačko-moslavačka	Greda	44273	Sisak
37	Sisačko-moslavačka	Gušće	44203	Sisak
38	Sisačko-moslavačka	Hrastelnica	44000	Sisak
39	Sisačko-moslavačka	Jazvenik	44273	Sisak
40	Sisačko-moslavačka	Klobučak	44211	Sisak
41	Sisačko-moslavačka	Kratečko	44213	Sisak
42	Sisačko-moslavačka	Letovanci	44203	Sisak
43	Sisačko-moslavačka	Lonja	44213	Sisak
44	Sisačko-moslavačka	Lukavec Posavski	44203	Sisak
45	Sisačko-moslavačka	Madžari	44231	Sisak
46	Sisačko-moslavačka	Mužilovčica	44213	Sisak
47	Sisačko-moslavačka	Novo Pračno	44010	Sisak
48	Sisačko-moslavačka	Novo Selo	44010	Sisak
49	Sisačko-moslavačka	Novo Selo Palanječko	44202	Sisak
50	Sisačko-moslavačka	Palanjek	44000	Sisak
51	Sisačko-moslavačka	Prelošćica	44202	Sisak
52	Sisačko-moslavačka	Sela	44273	Sisak
53	Sisačko-moslavačka	Stara Drenčina	44237	Sisak
54	Sisačko-moslavačka	Staro Selo	44212	Sisak
55	Sisačko-moslavačka	Stupno	44000	Sisak

56	Sisačko-moslavačka	Suvoj	44213	Sisak
57	Sisačko-moslavačka	Topolovac	44202	Sisak
58	Sisačko-moslavačka	Veliko Svinjičko	44203	Sisak
59	Sisačko-moslavačka	Vurot	44273	Sisak
60	Sisačko-moslavačka	Bok Palanječki	44000	Martinska Ves
61	Sisačko-moslavačka	Desni Dubrovčak	44000	Martinska Ves
62	Sisačko-moslavačka	Desno Trebarjevo	44201	Martinska Ves
63	Sisačko-moslavačka	Desno Željezno	44201	Martinska Ves
64	Sisačko-moslavačka	Jezero Posavsko	44201	Martinska Ves
65	Sisačko-moslavačka	Lijeva Luka	44201	Martinska Ves
66	Sisačko-moslavačka	Lijevo Trebarjevo	44201	Martinska Ves
67	Sisačko-moslavačka	Lijevo Željezno	44201	Martinska Ves
68	Sisačko-moslavačka	Ljubljanića	44000	Martinska Ves
69	Sisačko-moslavačka	Mahovo	44201	Martinska Ves
70	Sisačko-moslavačka	Martinska Ves	44201	Martinska Ves
71	Sisačko-moslavačka	Setuš	44000	Martinska Ves
72	Sisačko-moslavačka	Strelečko	44000	Martinska Ves
73	Sisačko-moslavačka	Tišina Erdedska	44000	Martinska Ves
74	Sisačko-moslavačka	Tišina Kaptolska	44000	Martinska Ves
75	Sisačko-moslavačka	Žirčica	44000	Martinska Ves
76	Sisačko-moslavačka	Martinska Ves	44201	Martinska Ves

77	Sisačko-moslavačka	Bestrna	44210	Sunja
78	Sisačko-moslavačka	Bistrač	44210	Sunja
79	Sisačko-moslavačka	Blinjska Greda	44210	Sunja
80	Sisačko-moslavačka	Bobovac	44210	Sunja
81	Sisačko-moslavačka	Brđani Cesta	44210	Sunja
82	Sisačko-moslavačka	Brđani Kosa	44211	Sunja
83	Sisačko-moslavačka	Crkveni Bok	44214	Sunja
84	Sisačko-moslavačka	Čapljani	44214	Sunja
85	Sisačko-moslavačka	Četvrtkovac	44214	Sunja
86	Sisačko-moslavačka	Donja Letina	44211	Sunja
87	Sisačko-moslavačka	Donji Hrastovac	44211	Sunja
88	Sisačko-moslavačka	Drljača	44214	Sunja
89	Sisačko-moslavačka	Gornja Letina	44222	Sunja
90	Sisačko-moslavačka	Gradusa Posavska	44210	Sunja
91	Sisačko-moslavačka	Greda Sunjska	44210	Sunja
92	Sisačko-moslavačka	Ivanjski Bok	44221	Sunja
93	Sisačko-moslavačka	Jasenovčani	44210	Sunja
94	Sisačko-moslavačka	Kinjačka	44210	Sunja
95	Sisačko-moslavačka	Kladari	44210	Sunja
96	Sisačko-moslavačka	Kostreši Šaški	44214	Sunja
97	Sisačko-moslavačka	Krivaj Sunjski	44222	Sunja
98	Sisačko-moslavačka	Mala Gradusa	44211	Sunja
99	Sisačko-moslavačka	Mala Paukova	44211	Sunja
100	Sisačko-moslavačka	Novoselci	44222	Sunja
101	Sisačko-moslavačka	Papići	44212	Sunja
102	Sisačko-moslavačka	Petrinjci	44212	Sunja
103	Sisačko-moslavačka	Pobrđani	44222	Sunja
104	Sisačko-moslavačka	Radonja Luka	44210	Sunja
105	Sisačko-moslavačka	Selišće Sunjsko	44221	Sunja
106	Sisačko-moslavačka	Sjeverovac	44210	Sunja
107	Sisačko-moslavačka	Slovinci	44214	Sunja
108	Sisačko-moslavačka	Staza	44212	Sunja

109	Sisačko-moslavačka	Strmen	44222	Sunja
110	Sisačko-moslavačka	Sunja	44210	Sunja
111	Sisačko-moslavačka	Šaš	44214	Sunja
112	Sisačko-moslavačka	Timarci	44222	Sunja
113	Sisačko-moslavačka	Vedro Polje	44222	Sunja
114	Sisačko-moslavačka	Velika Gradusa	44212	Sunja
115	Sisačko-moslavačka	Vukoševac	44212	Sunja
116	Sisačko-moslavačka	Žreme	44210	Sunja
117	Sisačko-moslavačka	Novska	44330	Novska
118	Sisačko-moslavačka	Brestača	44330	Novska
119	Sisačko-moslavačka	Stari Grabovac	44330	Novska
120	Sisačko-moslavačka	Jasenovac	44324	Jasenovac
121	Sisačko-moslavačka	Uštica	44324	Jasenovac

8. LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA

R.br	Županija	Bedrenični distrikt – naziv naselja	Poštanski broj	Općina
122	Ličko-senjska	Staro Selo	53220	Otočac
123	Ličko-senjska	Otočac	53220	Otočac
124	Ličko-senjska	Vrhovine	53223	Vrhovine
125	Ličko-senjska	Konjsko Brdo	53202	Perušić
126	Ličko-senjska	Perušić	53202	Perušić
127	Ličko-senjska	Malo Polje	53202	Perušić
128	Ličko-senjska	Prvan Selo	53202	Perušić
129	Ličko-senjska	Donji Lapac	53250	Donji Lapac
130	Ličko-senjska	Gajine	53250	Donji Lapac

13. ZADARSKA ŽUPANIJA

R.br	Županija	Bedrenični distrikt – naziv naselja	Poštanski broj	Općina
131	Zadarska	Neteka	23445	Gračac
132	Zadarska	Donji Srb	23445	Gračac
133	Zadarska	Gornji Srb	23445	Gračac
134	Zadarska	Kunovac Kupirovački	23445	Gračac
135	Zadarska	Gračac	23440	Gračac

136	Zadarska	Zaton Obrovački	23450	Jasenice
137	Zadarska	Obrovac	23450	Obrovac
138	Zadarska	Golubić	23451	Obrovac
139	Zadarska	Krupa	23451	Obrovac
140	Zadarska	Bilisani Donji	23451	Obrovac
141	Zadarska	Privlaka	23233	Privlaka

15. ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

142	Šibensko- -kninska	Plavno	22317	Knin
143	Šibensko- -kninska	Kninsko Polje	22300	Knin
144	Šibensko- -kninska	Knin	22300	Knin
145	Šibensko- -kninska	Kovačić	22300	Knin
146	Šibensko- -kninska	Ljubac	22300	Knin
147	Šibensko- -kninska	Potkonje	22300	Knin
148	Šibensko- -kninska	Vrbnik	22300	Biskupija
149	Šibensko- -kninska	Markovac	22312	Biskupija
150	Šibensko- -kninska	Orlić	22312	Biskupija
151	Šibensko- -kninska	Ridane	22312	Biskupija
152	Šibensko- -kninska	Suknovci	22303	Promina
153	Šibensko- -kninska	Čitluk	22303	Promina
154	Šibensko- -kninska	Okalj	22303	Promina
155	Šibensko- -kninska	Ljubotić	22303	Promina
156	Šibensko- -kninska	Bobodol	22303	Promina
157	Šibensko-	Karalić	22324	Drniš

	-kninska			
158	Šibensko- -kninska	Miočić	22321	Drniš
159	Šibensko- -kninska	Širitovci	22324	Drniš
160	Šibensko- -kninska	Parčić	22321	Drniš
161	Šibensko- -kninska	Badanj	22320	Drniš
162	Šibensko- -kninska	Drniš	22320	Drniš
163	Šibensko- -kninska	Kanjane	22321	Drniš
164	Šibensko- -kninska	Kadina Glavica	22321	Drniš
165	Šibensko- -kninska	Pokrovnik	22221	Drniš
166	Šibensko- -kninska	Radonic	22221	Drniš
167	Šibensko- -kninska	Pakovo Selo	22320	Drniš
168	Šibensko- -kninska	Cetina	22310	Civljane
169	Šibensko- -kninska	Radonić	22221	Šibenik

16. VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

R.br	Županija	Bedrenični distrikt – naziv naselja	Poštanski broj	Općina
170	Vukovarsko- -srijemska	Vrbanja	32254	Vrbanja
171	Vukovarsko- -srijemska	Soljani	32255	Vrbanja

17. SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

172	Splitsko- dalmatinska	Dicmo	21232	Dicmo
173	Splitsko- dalmatinska	Kraj	21232	Dicmo
174	Splitsko- dalmatinska	Osoje	21232	Dicmo

175	Splitsko-dalmatinska	Prisoje	21232	Dicmo
176	Splitsko-dalmatinska	Sušci	21232	Dicmo
177	Splitsko-dalmatinska	Donji Bitelić	21233	Hrvace
178	Splitsko-dalmatinska	Gornji Bitelić	21233	Hrvace
179	Splitsko-dalmatinska	Hrvace	21233	Hrvace
180	Splitsko-dalmatinska	Potravlje	21233	Hrvace
181	Splitsko-dalmatinska	Rumin	21233	Hrvace
182	Splitsko-dalmatinska	Satrić	21233	Hrvace
183	Splitsko-dalmatinska	Medov Dolac	21217	Lovreć
184	Splitsko-dalmatinska	Gala	21241	Otok
185	Splitsko-dalmatinska	Otok	21238	Otok
186	Splitsko-dalmatinska	Ovrlje	21238	Otok
187	Splitsko-dalmatinska	Udovičić	21242	Otok
188	Splitsko-dalmatinska	Ruda	21242	Otok
189	Splitsko-dalmatinska	Korita	21238	Otok
190	Splitsko-dalmatinska	Glavice	21230	Sinj
191	Splitsko-dalmatinska	Obrovac Sinjski	21241	Sinj
192	Splitsko-dalmatinska	Gljev	21241	Sinj
193	Splitsko-dalmatinska	Karakašica	21230	Sinj
194	Splitsko-	Radošić	21230	Sinj

	dalmatinska			
195	Splitsko-dalmatinska	Sinj	21230	Sinj
196	Splitsko-dalmatinska	Suhač	21230	Sinj
197	Splitsko-dalmatinska	Blaca	21210	Solin
198	Splitsko-dalmatinska	Čaporice	21240	Trilj
199	Splitsko-dalmatinska	Gardun	21240	Trilj
200	Splitsko-dalmatinska	Grab	21242	Trilj
201	Splitsko-dalmatinska	Košute	21240	Trilj
202	Splitsko-dalmatinska	Ljut	21245	Trilj
203	Splitsko-dalmatinska	Podi	21242	Trilj
204	Splitsko-dalmatinska	Rože	21245	Trilj
205	Splitsko-dalmatinska	Trilj	21240	Trilj
206	Splitsko-dalmatinska	Vedrine	21240	Trilj
207	Splitsko-dalmatinska	Vojnic Sinjski	21240	Trilj
208	Splitsko-dalmatinska	Voštane	21245	Trilj
209	Splitsko-dalmatinska	Vrabač	21240	Trilj
210	Splitsko-dalmatinska	Ježević	21236	Vrlika
211	Splitsko-dalmatinska	Kosore	21236	Vrlika
212	Splitsko-dalmatinska	Kukar	21236	Vrlika
213	Splitsko-dalmatinska	Maovice	21235	Vrlika

214	Splitsko-dalmatinska	Podosoje	21236	Vrlika
215	Splitsko-dalmatinska	Vinalić	21236	Vrlika
216	Splitsko-dalmatinska	Vrlika	21236	Vrlika
217	Splitsko-dalmatinska	Krivodol	21245	Podbablje